ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
«ՎԱՆԱՁՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Հաստատված է ամբիոնի նիստում

____Հայոց լեզվի և գրականության_____
ամբիոնի անվանումը

Ամբիոնի վարիչ՝ Բաբուռյան Հ. Ռ. /Ա.Ա.Հ/

Արձանագրություն № __7__

«__15__» ___հունվար___ 2024 թ.

ՀԼԳ/բ-053 «ԴԱՐՁՎԱԾԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԲԱՌԱՐԱՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ» ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ

Դասիչ, դասընթացի անվանում

ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՓԱԹԵԹ

Մասնագիտություն՝ 011301.00.6 Ընդհանուր մանկավարժություն
/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝ 011301.01.6 Տարրական մանկավարժություն և մեթոդիկա
/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝ մանկավարժության բակալավր
/բակալավր, մագիստրատուրա/

Ամբիոն՝ Հայոց լեզվի և գրականության
/ամբիոնի լրիվ անվանումը/

Ուսուցման ձևը՝ _____առկա_____
/առկա, հեռակա/

Կուրս/կիսամյակ՝ ____2-րդ կուրս, 2-րդ կիսամյակ__

Դասախոս(ներ)՝ Ա.Պողոսյան_____

էլ. հասցե/ներ՝ poghosyanalbert@mail.ru

Վանաձոր- 2025թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում
2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները
3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները
4. Դասընթացի կրթական վերջնարդյունքները
5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների
6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը
7. Ուսումնական աշխատանքները տեսակները
8. Դասավանդման մեթոդներ
9. Ուսումնառության մեթոդները
10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը
11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ
12. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ
    - 12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ
    - 12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ
    - 12.3. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ
13. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում
14. Գնահատում
    - 14.1. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում
    - 14.2. Հարցաշար
    - 14.3. Գնահատման չափանիշներ
15. Դասընթացի համառոտ նկարագրիչ

ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում[1].

«Դարձվածաբանություն և բառարանագիտություն» առարկան դասավանդվում է երկրորդ կուրսի առաջին կիսամյակում և կարևոր տեղ է գրավում հասարակական գիտությունների ֆակուլտետի «Տարրական մանկավարժություն և մեթոդիկա» բաժնի հիմնական կրթական ծրագրի խնդիրների իրականացման գործում: Այն համապատասխանում է բարձրագույն մասնագիտական կրթության պետական չափանիշներին: Առարկան ապահովում է ուսանողի անհատական կրթական հետաքրքրությունները՝ համաձայն հիմնական կրթական ծրագրի սահմանած իրազեկությունների: «Դարձվածաբանություն և բառարանագիտություն» դասընթացը կարևորվում է լեզվաբանության բնագավառում մասնագետների պատրաստման գործընթացում, ներառված է *013101.01.6- Տարրական մանկավարժություն և մեթոդիկա* կրթական ծրագրի ուսումնական պլանի «Հատուկ մասնագիտական» կրթամասում:

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները.

2.1. Դասընթացի նպատակն է՝

Դասընթացի նպատակն է մասնագիտական հիմնարար գիտելիքների մատուցումը, ինչպես նաև ապագա ուսուցչին և՝ տեսական, և՝ գործնական-կիրառական կարողությունների և հմտություններով զինելը:

2.2. Դասընթացի խնդիրներն են՝

- Սովորեցնել դարձվածաբանության և բառարանագիտության տեսական հիմքերը:
- Բացատրել դարձվածաբանության և բառարանագիտության օրինաչափությունները:
- Ամրապնդել ուսանողների կողմից ձեռքբերված տեսական գիտելիքները գործնական իրավիճակային խնդիրներով:
- Սովորեցնել ուսանողներին կատարել դարձվածաբանական հետազոտություններ և կատարել եզրահանգումներ ըստ արդյունքների:
- Սովորեցնել ուսանողներին վերլուծել դարձվածքների առանձնահատկությունները բառագիտության համատեքստում:

3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները /դասընթացները/

«Դարձվածաբանություն և բառարանագիտություն» դասընթացին մասնակցելու կարևոր նախապայման է ուսանողների գիտելիքների և հմտությունների առկայությունը *013101.01.6- Տարրական մանկավարժություն և մեթոդիկա* մասնագիտության բակալավրի կրթական ծրագրում ուսուցանվող «Բառագիտություն», «Ոճաբանություն», «Շարահյուսություն» դասընթացներից:

---

[1] Ներկայացվում է դասընթացի կարևորությունը տվյալ կրթական ծրագրի խնդիրների լուծման հարցում և տեղը ուսումնական պլանում ըստ կրթաբլոկների

4. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունք(ներ)ը[2] և /կամ կոմպետենցիաները.

«Դարձվածաբանություն և բառարանագիտություն» դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողի ակնկալվող վերջնարդյունքներն են.

1. իմանա դարձվածաբանության և բառարանագիտության տեսական հիմունքները,
2. իմանա դարձվածքների և բառարանների ուսումնասիրման մեթոդական հիմքերը
3. կարողանա ձեռք բերած տեսական գիտելիքները կիրառել գործնականում,
4. տիրապետի դարձվածաբանության հետազոտության մեթոդներին,
5. կարողանա դարձվածաբանության շրջանակներում կատարել ինքնուրույն եզրահանգումներ:

Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը ձեռք կբերի հետևյալ կոմպետենցիաները.

<u>Ա)Ընդհանրական կոմպետենցիաներ</u>

Գործիքային կոմպետենցիաներ (ԳԿ)՝

<u>ԳԿ1</u> վերլուծելու և սինթեզելու ունակություն,
<u>ԳԿ4</u> մասնագիտական ոլորտի գիտելիքների հիմունքներ,
<u>ԳԿ9</u> խնդիրների լուծում,
<u>ԳԿ10</u> որոշումների ընդունում:

Համակարգային կոմպետենցիաներ (ՀԳԿ)՝

<u>ՀԳԿ1</u> գիտելիքները գործնականում կիրառելու կարողություն,
<u>ՀԳԿ2</u> հետազոտություններ կատարելու ունակություններ,
<u>ՀԳԿ3</u> սովորելու ունակություն,
<u>ՀԳԿ8</u> ինքնուրույն աշխատելու ունակություն,

<u>Բ)Առարկայական (մասնագիտական) կոմպետենցիաներ (ԱԿ)</u>

<u>ԱԿ2</u> հստակ հաղորդել ստացված հենքային գիտելիքները,
<u>ԱԿ4</u> ցուցաբերել առարկայի ընդհանուր կառուցվածքի և առանձին մասերի միջև կապերի իմացություն,
<u>ԱԿ6</u> կիրառել տվյալ առարկային բնորոշ մեթոդները,
<u>ԱԿ11</u> տիրապետեն ինքնուրույն հետազոտության մեթոդներին և կարողանան մեկնաբանել հետազոտության արդյունքները,
<u>ԱԿ14</u> տիրապետեն տվյալ մասնագիտական մակարդակում պահանջվող կոմպետենցիաներին:

5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների[3].

«Դարձվածաբանություն և բառարանագիտություն» դասընթացից ձեռք բերված գիտելիքներն և հմտությունները շրջանավարտը կարող է կիրառել տարրական դասարանի

---

[2] http://www.vsu.am/karg/ararkayakan-nkaragir-17.pdf
Լրացվում է «Առարկայի նկարագրի մշակման ռազմավարության» կոմպետենցիաների ցանկին համապատասխան:

[3] Նշվում է, թե տվյալ դասընթացի յուրացման, ամփոփման արդյունքում ձեռքբերված գիտելիքները, հմտությունները և կարողությունները աշխատաշուկայի որ բնագավառներում և ոլորտներում կարող է շրջանավարտը կիրառել

ուսուցչի մասնագիտական գործունեության ընթացքում, նաև ասպիրանտուրայում կրթությունը շարունակելու և լեզվաբանության բնագավառում գիտական հետազոտություններ կատարելու նպատակով:

6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը

Չափանիշ	Առկա ուսուցման համակարգ	Հեռակա ուսուցման համակարգ
Դասընթացի ընդհանուր աշխատատարությունը (կրեդիտ /ընդհանուր ժամաքանակ)	2 կրեդիտ/60 ժամ	

Աշխատանքի տեսակը	ժամաքանակ	ժամաքանակ
Դասախոսություն	14	
Գործնական աշխատանք	14	
Սեմինար պարապմունք		
Լաբորատոր աշխատանք		
Ինքնուրույն աշխատանք	32	
Ընդամենը	60	
Ստուգման ձևը (ստուգարք/ ընթացիկ քննություն/ հանրագումարային քննություն)	ստուգարք	

7. <u>Ուսումնական աշխատանքների տեսակները</u>[4] .

- **Դասախոսությունը** դասախոսի կողմից դասընթացի ծրագրի շրջանակներում գիտական-տեղեկատվական թեմայի վերաբերյալ տրամաբանորեն կառուցված, հետևողական ու պարզ խոսքի շարադրանքն է, որի նպատակն է ուսանողին տալ համապարփակ գիտելիքներ: Դասախոսը վերլուծում, մեկնաբանում է թեմայի առավել կարևոր, դժվար ընկալելի, հանգուցային հարցերը: Դասախոսությունը ուսանողի առջև ուրվագծվող գիտական մի ճանապարհ է, որը նա կարող է միայն անցնել գիտական գրականության ընթերցանության, ուսումնական բնույթի այլ պարապմունքների և ինքնուրույն կատարած աշխատանքների շնորհիվ: Դասախոսը պետք է խթանի ուսանողի ակտիվ իմացաբանական գործունեությունը, նպաստի նրանց ստեղծագործական մտածողության ձևավորմանը: Ուսանողը նույնպես պետք է լինի դասախոսության ակտիվ մասնակից: Ուսանողը դասախոսությանը ներկայանալուց առաջ պետք է ծանոթացած լինի տվյալ դասին ներկայացվող թեմային, որպեզի կարողանա մասնակցել ուսումնական գործընթացին:
- **Գործնական աշխատանքների** ժամանակ ուսանողը կատարում է լսարանային աշխատանք՝ դասախոսի անմիջական ղեկավարման ներքո: Գործնական

[4] Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

պարապմունքները անցկացվում են գործնական խնդիրների լուծման, առաջադրանքների իրականացման, թեստերի, իրավիճակային վերլուծությունների, գործարար խաղերի, խմբային աշխատանքների, տնային առաջադրանքների, ուղեղային գրոհների, ինտերակտիվ ուսուցման միջոցով՝ տեսական գիտելիքները կիրառելու, գործնական ունակությունների և հմտությունների ձեռքբերման և ամրապնդման նպատակով: Դասախոսն առաջադրում է գործնական պարապմունքների թեման, նպատակը, խնդիրները, այն հարցերը, որոնք պետք է լուծել գործնական պարապմունքի ընթացքում, գործնական պարապմունքի անցկացման մեթոդները և պատասխանում է ուսանողների տված հարցերին:

- **Ինքնուրույն աշխատանքը** ուսանողների ուսումնական, գիտահետազոտական աշխատանքն է, որն իրականացվում է դասախոսի առաջադրանքով և մեթոդական ղեկավարությամբ, բայց առանց նրա անմիջական ղեկավարության:

  Ինքնուրույն աշխատանքի տեսակներն են[5]՝

  - **Ռեֆերատ** – ուսանողների ինքնուրույն գրավոր, որտեղ ուսանողը շարադրում է որևէ հարցի կամ թեմայի էությունը՝ հենվելով գրական աղբյուրների վրա (դասագրքեր, ձեռնարկներ և այլն):
  - **Գործարար խաղեր** – պայմանական իրավիճակներում սոցիալ-տնտեսական համակարգերի և մարդկանց մասնագիտական գործունեության կառավարման գործ-ընթացների նմանակեղծային մոդելավորում՝ առաջացող հիմնախնդիրների ուսում-նասիրման և լուծման նպատակով:
  - **Էսսե** – արձակ ստեղծագործություն՝ քննադատության և լրագրության ժանրի որևէ խնդրի ազատ վերլուծություն:
  - **Կլոր սեղան** – ինքնուրույն աշխատանքի ձևին բնորոշ է թեմատիկ բանավեճի համադրումը խմբային աշխատանքի հետ:
  - **Կոնկրետ իրավիճակների վերլուծություն** – ուսանողների ակտիվ գործունեության կազմակերպման ամենաարդյունավետ և տարածված ձևերից մեկն է, որը զարգացնում է մասնագիտական և կեցությանը վերաբերող տարբեր հարցերի վերլուծության կարողությունը:
  - **Աշխատանքային տետր** – նախատեսված է ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքների համար և թույլ է տալիս գնահատել ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանն ուսանողների կողմից:
  - **Զեկույց** – որևէ գիտական կամ հետազոտական թեմայի շուրջ կատարած եզրակացությունների, ստացած արդյունքների ներկայացում ուսանողի կողմից:

8. **Դասավանդման մեթոդներներն են՝** հիմնահարցային դասախոսություն, դասախոսություն-երկխոսություն, դասախոսություն-քննարկում, գործնական աշխատանք՝ անհատական աշխատանք, գործնական աշխատանք՝ խմբային աշխատանք, ուսուցում գործողությամբ (action learning), իրավիճակային խնդիրների վերլուծություն, գործարար խաղեր:

9. **Ուսումնառության մեթոդներն են՝** մտքերի քարտեզագրում, թիմային քննարկում, իրադրությունների վերլուծություն, աղյուսակների և դասակարգման համեմատման և համակարգման սխեմաների կազմում, փորձի/հետազոտության արդյունքների վերաբերյալ եզրակացության ներկայացում:

---

[5] Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը՝ ըստ բաժինների և թեմաների[6].

Հ/Հ	Թեմա (բաժին)	Ուսումնական աշխատանքի ժամաքանակն ըստ տեսակների				
		դասախոսություն	սեմինար պարապմունք	գործնական աշխատանք	լաբորատոր աշխատանք	Ինքնուրույն աշխատանք
1.	Դարձվածաբանությունը իբրև լեզվաբանական գիտաճյուղ, նրա ուսումնասիրության առարկան: Դարձվածքների հարաբերությունը առածների, ասացվածքների, թևավոր խոսքերի հետ: Դարձվածք և բառակապակցություն: Դարձվածք և նախադասություն: Դարձվածք և բառ:	2		2		4
2.	Դարձվածքի առաջացումը: Դարձվածային տարբերակ: Դարձվածքների բազմիմաստությունը և համանունությունը: Դարձվածքների հոմանիշությունը:	2		2		4
3.	Դարձվածքների հականիշությունը: Դարձվածքների հարանունությունը: Դարձվածքների ստուգաբանությունը: Դարձվածքների կառուցվածքը:	2		2		4
4.	Դարձվածքների տեսակները՝ ըստ հիմնական բաղադրիչի խոսքիմասային պատկանելության: Դարձվածքների տեսակները՝ ըստ բաղադրիչների քանակի: Դարձվածքների իմաստաբանական կառուցվածքը: Դարձվածքների բաղարկությունը: Դարձվածքը և բառակազմությունը: Հարցական դարձվածքներ: Եղանակավորող դարձվածքներ:	2		2		4
5.	Դարձվածքների նմանակություն և հակադարձ նմանակություն: Երկանդամ դարձվածքների կառուցվածքային տիպերը:	2		2		4
6.	Եռանդամ դարձվածքների կառուցվածքային տիպերը: Քառանդամ դարձվածքների կառուցվածքային տիպերը: Դարձվածքների շարահյուսական առանձնահատկությունները:	2		2		4

[6] Նման է օրացուցային պլանին

7.	Բառարանագրություն: Բառարանների տեսակները: Հայ բառարանագրությունը 5-10-րդ դարերում: Հայ բառարանագրությունը 11-17-րդ դարերում:	1		1		4
8.	Բառգիրք հայոց: Հայ բառարանագրությունը 18-րդ դարում: Մխ.Սեբաստացին և իր «Բառգիրք հայկազեան լեզուի»աշխատությունը: 18-րդ դարում հրատարակված այլ բառարաններ: Հայ բառարանագրությունը 19-րդ դարում: Մանվել Ջախջախյան: Գրիգոր Փեշտմալճյան: Նոր հայկազյան բառարան: 19-րդ դարում հրատարակված այլ բառարաններ: 20-րդ դարի հայ բառարանագրությունը: Հր. Աճառյան: Ստ.Մալխասյանց: Էդ. Աղայան: Հանրագիտարաններ: Հայկական սովետական հանրագիտարան: Հայ բառարանագրությունը 20-րդ դարի վերջին:	1		1		4
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		14		14		32

11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ

h/h	Անվանումը/հեղինակ	Հրատարակության տարի
Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)		
1.	Սուքիասյան Ա.Մ., Ժամանակակից հայոց լեզու	1999
2.	Բեդիրյան Պ.Ս., Ժամանակակից հայերենի դարձվածաբանություն	1973
3.	Գասպարյան Գ.Կ., Հայ բառարանագրության պատմություն	1968
Լրացուցիչ գրականություն(ԼԳ)		
1.	Բաղիկյան Խ.Գ., Ժամանակակից հայերենի դարձվածային միավորները	1986
2.	Սուքիասյան Ա.Մ., Գալստյան Ս.Ա., Հայերենի դարձվածաբանական բառարան	1975

12. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ

12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ

հ/հ	*Թեմա*	Ուսումնասիրվող հարցեր	*Ժամաքանակ*	Գրականություն[7]
1.	Դարձվածաբանությունը իբրև լեզվաբանական գիտաճյուղ, նրա ուսումնասիրության առարկան:Դարձվածքների հարաբերությունը առածների, ասացվածքների, թևավոր խոսքերի հետ: Դարձվածք և բառակապակցություն: Դարձվածք և նախադասություն: Դարձվածք և բառ:	Ինչ է դարձվածքը: Ինչպես է այն բնորոշվում:	2	ՊԳ 2
2.	Դարձվածքի առաջացումը: Դարձվածային տարբերակ: Դարձվածքների բազմիմաստությունը և համանունությունը: Դարձվածքների հոմանիշությունը:	Որոնք են ժամանակակից հայերենի դարձվածքների առաջացման ուղիները: Ինչպես են առաջանում համանուն դարձվածքները:	2	ՊԳ 1
3.	Դարձվածքների հականիշությունը: Դարձվածքների հարանունությունը: Դարձվածքների ստուգաբանությունը: Դարձվածքների կառուցվածքը:	Հականիշ դարձվածքների կազմավորման գործում ինչ դեր ունեն նրանց բաղադրիչները:	2	ՊԳ 1
4.	Դարձվածքների տեսակները՝ ըստ հիմնական բաղադրիչի խոսքիմասային պատկանելության: Դարձվածքների տեսակները՝ ըստ բաղադրիչների քանակի: Դարձվածքների իմաստաբանական կառուցվածքը: Դարձվածքների բաղարկությունը: Դարձվածքը և բառակազմությունը: Հարցական դարձվածքներ: Եղանակավորող դարձվածքներ:	Ըստ հիմնական բաղա-դրիչի խոսքիմասային պատկանելության՝ քանի տեսակ են լինում դարձվածքները: Հիմնականում որ բայերով են կազմվում բայական դարձվածքները:	2	ՊԳ 1 ՊԳ 2

[7] Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

5.	Դարձվածքների նմանակություն և հակադարձ նմանակություն: Երկանդամ դարձվածքների կառուցվածքային տի-պերը:	Ինչ է նշանակում դարձվածքների նմանակություն:	2	ԼԳ 1
6.	Եռանդամ դարձվածքների կառուց-վածքային տիպերը: Քառանդամ դարձ-վածքների կառուցվածքային տիպերը: Դարձվածքների շարահյուսական ա-ռանձնահատկությունները:	Խոսքի մեջ շաահյուսական ինչ պաշտոններ կարող են կատարել դարձվածքները:	2	ԼԳ 1
7.	Բառարանագրություն: Բառարանների տեսակները:	Քանի տեսակ են լինում բառարանները:	1	ՊԳ 1
8.	Հայ բառարանագրության պատմություն (5-20-րդ դարեր):	Զարգացման ինչ փուլեր է անցել հայ բառարանագրությունը:	1	ՊԳ 3

12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	*Թեմա*	Ուսումնասիրվող հարցեր	*Ժամաքանակ*	Ստուգման ձևը	Գրականություն[8]
1.	Դարձվածաբանությունը իբրև լեզվաբանական գիտաճյուղ, նրա ու-սումնասիրության առարկան:Դարձ-վածքների հարաբերությունը առած-ների, ասացվածքների, թևավոր խոսքերի հետ: Դարձվածք և բառակա-	Ինչ է դարձվածքը: Ինչպես է այն բնորոշվում:	2	Թեստեր, գործարար խաղեր, խմբային աշխատանքներ, տնային	ՊԳ 2 ԼԳ 2

[8] Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

	պակցություն: Դարձվածք և նախադասություն: Դարձվածք և բառ:			առաջադրանքներ	
2.	Դարձվածքի առաջացումը: Դարձվածային տարբերակ: Դարձվածքների բազմիմաստությունը և համանունությունը: Դարձվածքների հոմանիշությունը:	Որոնք են ժամանակակից հայերենի դարձվածքների առաջացման ուղիները: Ինչպես են առաջանում համանուն դարձվածքները:	2	Թեստեր, գործարար խաղեր, խմբային աշխատանքներ, տնային առաջադրանքներ	ՊԳ 1 ԼԳ 2
3.	Դարձվածքների հականիշությունը: Դարձվածքների հարանունությունը: Դարձվածքների ստուգաբանությունը: Դարձվածքների կառուցվածքը:	Հականիշ դարձվածքների կազմավորման գործում ինչ դեր ունեն նրանց բաղադրիչները:	2	Թեստեր, գործարար խաղեր, խմբային աշխատանքներ, տնային առաջադրանքներ	ՊԳ 1 ԼԳ 2
4.	Դարձվածքների տեսակները՝ ըստ հիմնական բաղադրիչի խոսքիմասային պատկանելության: Դարձվածքների տեսակները՝ ըստ բաղադրիչների քանակի: Դարձվածքների իմաստաբանական կառուցվածքը: Դարձվածքների բաղարկությունը: Դարձվածքը և բառակազմությունը: Հարցական դարձվածքներ: Եղանակավորող դարձվածքներ:	Ըստ հիմնական բաղադրիչի խոսքիմասային պատկանելության՝ քանի տեսակ են լինում դարձվածքները: Հիմնականում որ բայերով են կազմվում բայական դարձվածքները:	2	Թեստեր, գործարար խաղեր, խմբային աշխատանքներ, տնային առաջադրանքներ	ՊԳ 1 ՊԳ 2 ԼԳ 2
5.	Դարձվածքների նմանակություն և հակադարձ նմանակություն: Երկանդամ դարձվածքների կառուցվածքային տիպերը:	Ինչ է նշանակում դարձվածքների նմանակություն:	2	Թեստեր, գործարար խաղեր, խմբային աշխատանքներ,	ԼԳ 1 ԼԳ 2

				տնային առաջադրանքներ	
6.	Եռանդամ դարձվածքների կառուցվածքային տիպերը: Քառանդամ դարձվածքների կառուցվածքային տիպերը: Դարձվածքների շարահյուսական առանձնահատկությունները:	Խոսքի մեջ շաահյուսական ինչ պաշտոններ կարող են կատարել դարձվածքները:	2	Թեստեր, գործարար խաղեր, խմբային աշխատանքներ, տնային առաջադրանքներ	ԼԳ 1 ԼԳ 2
7.	Բառարանագրություն: Բառարանների տեսակները:	Քանի տեսակ են լինում բառարանները:	1	գործնական խնդիրների լուծում, առաջադրանքների իրականացում	ՊԳ 3
8.	Հայ բառարանագրության պատմություն (5-20-րդ դարեր):	Զարգացման ինչ փուլեր է անցել հայ բառարանագրությունը:	1	գործնական խնդիրների լուծում, առաջադրանքների իրականացում	ՊԳ 3

12.3. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ

հ/հ	Ինքնուրույն աշխատանքի թեմաները	Ուսումնասիրվող հարցեր	Աշխատանքի տեսակը[9]	Ներկայացման ժամկետները	Ստուգման ձևը	Գրականություն[10]

[9] 8Տես 7-րդ կետի հինգերորդ պարբերությունը
[10] Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

1.	Դարձվածքների հարաբերությունը առածների, ասացվածքների, թևավոր խոսքերի հետ: Դարձվածք և բառակապակցություն: Դարձվածք և նախադասություն: Դարձվածք և բառ:	Ինչ է դարձվածքը: Ինչպես է այն բնորոշվում:	Ռեֆերատ	Ստուգարքների շաբաթ	Բանավոր հարցում: Ընթացիկ գնահատում: Ընկալում: Լրացման հարցեր:	ՊԳ 2 ԼԳ 2
2.	Դարձվածքի առաջացումը: Դարձվածային տարբերակ: Դարձվածքների բազմիմաստությունը և համանունությունը: Դարձվածքների հոմանիշությունը:	Որոնք են ժամանակակից հայերենի դարձվածքների առաջացման ուղիները: Ինչպես են առաջանում համանուն դարձվածքները:	Ռեֆերատ	Ստուգարքների շաբաթ	Բանավոր հարցում: Ընթացիկ գնահատում: Թեստային գնահատում: Փակ հարցեր: Հարցաթերթ:	ՊԳ 1 ԼԳ 2
3.	Դարձվածքների հականիշությունը: Դարձվածքների հարանունությունը: Դարձվածքների ստուգաբանությունը: Դարձվածքների կառուցվածքը:	Հականիշ դարձվածքների կազմավորման գործում ինչ դեր ունեն նրանց բաղադրիչները:	Ռեֆերատ	Ստուգարքների շաբաթ	Բանավոր հարցում: Ընթացիկ գնահատում: Թեստային գնահատում: Լրացման հարցեր: Հարցաթերթ:	ՊԳ 1 ԼԳ 2

4.	Դարձվածքների տեսակները՝ ըստ հիմնական բաղադրիչի խոսքիմասային պատկանելության: Դարձվածքների տեսակները՝ ըստ բաղադրիչների քանակի: Հարցական դարձվածքներ: Եղանակավորող դարձվածքներ:	Ըստ հիմնական բաղա-դրիչի խոսքի-մասային պատկանելության՝ քանի տեսակ են լինում դարձվածքները: Հիմնականում որ բայերով են կազմվում բայական դարձվածքները:	Ռեֆերատ	Ստուգարքների շաբաթ	Բանավոր հարցում: Ընթացիկ գնահատում: Թեստային գնահատում: Փակ հարցեր: Հարցաթերթ:	ՊԳ 1 ՊԳ 2 ԼԳ 2
5.	Դարձվածքների նմանակություն և հակադարձ նմանակություն: Երկանդամ դարձվածքների կառուցվածքային տիպերը:	Ինչ է նշանակում դարձվածքների նմանակություն:	Էսսե	Ստուգարքների շաբաթ	Բանավոր հարցում: Ընթացիկ գնահատում: Թեստային գնահատում: Փակ հարցեր: Հարցաթերթ:	ԼԳ 1 ԼԳ 2
6.	Եռանդամ դարձվածքների կառուցվածքային տիպերը: Քառանդամ դարձվածքների կառուցվածքային տիպերը: Դարձվածքների շարահյուսական առանձնահատկությունները:	Խոսքի մեջ շաահյուսական ինչ պաշտոններ կարող են կատարել դարձվածքները:	Էսսե	Ստուգարքների շաբաթ	Բանավոր հարցում: Ընթացիկ գնահատում: Թեստային գնահատում: Լրացման հարցեր: Հարցաթերթ:	ԼԳ 1 ԼԳ 2

7.	Բառարանագրություն: Բառարանների տեսակները:	Քանի տեսակ են լինում բառարաննե-րը:	Կլոր սեղան	Ստուգարքների շաբաթ	Բանավոր հարցում: Ընթացիկ գնահատում: Ամփոփիչ գնահատում: Բանավոր ներկայացում: Նախագիծ:	ՊԳ 3

13. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում[11]

Ռեսուրսի անվանումը	Ռեսուրսի անվանումը, քանակը, նկարագրությունը (անհրաժեշտության դեպքում)
Լսարան (հատուկ կահավորմամբ)	
Նյութեր լաբորատոր աշխատանքների համար	
Սարքեր, սարքավորումներ	Դասախոսությունների նյութերի, գործնական պարապունքների, ուսումնական և գիտական տեսաֆիլմերի ցուցադրում
Համակարգչային ծրագրեր	
Այլ	

[11] Նշվում են սարք-սարքավորումների, համակարգչային ծրագրերի նկարագրությունները և քանակը, որոնք անհրաժեշտ են տվյալ դասընթացի ուսումնական գործընթացը կազմակերպելու համար

14. Գնահատում

Համալսարանում գործում է բակալավրիատի, մագիստրատուրայի և ասպիրանտուրայի ուսանողների գիտելիքների պարբերական ստուգման և գնահատման բազմագործոնային համակարգ, որի կիրառկման հիմնական նպատակներն են՝

- կազմակերպել ուսումնառության համաչափ աշխատանքային գործընթաց, ապահովել գիտելիքների համակողմանի ստուգում, խթանել ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքը,
- իրականացնել ինքնուրույն առաջադրանքների, ընթացիկ ստուգումների (ստուգարքներ և քննություններ), ուսումնական գործընթացի այլ բաղադրիչների հաշվառում հետադարձ կապի արդյունավետ մեխանիզմների ներմուծման միջոցով՝ ի նպաստ ուսումնառության գործընթացի բարելավման:

Համալսարանում գնահատման գործընթացը կանոնակարգվում է համաձայն գործող կարգի[12]:

14.1. Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներն են՝

- գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր,
- դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ)՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:

14.2. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում.

Դասընթացն ամփոփվում է ստուգարքով:

Ստուգարքով ամփոփվող դասընթացն ավարտվում է կիսամյակի ընթացքում ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանը որոշող 2 ընթացիկ ստուգումների և մյուս բաղադրիչների գնահատումների արդյունքներով:[13]

---

[12]«Վանաձորի Հ. Թումանյանի անվան պետական համալսարան» հիմնադրամի ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ» (ընդունված ՎՊՀ-ի գիտական խորհրդի կողմից 30.062022թ.),

[13] Կիրառվում է կամ առաջին, կամ երկրորդ պարբերությունն ըստ դասընթացի ամփոփման ձևի:

14.3. <u>Ա) (1-ին ընթացիկ ստուգում</u>

ընթացիկ ստուգման տարբերակի նմուշ

1. Խմբավորել ազատ և դարձվածային կապակցությունները: (5 միավոր)

Աղբյուրի ջուր, այգին ջրել, կյանքը թունավորել, կրակի բոց, բարձր լեռներ, երես դարձնել, թոնրի հաց, ի հայտ գալ, լեղին պատռվել, ծաղիկների փունջ, հագուստը մաքրել, հետաքրքիր գիրք, հոգին բուռը հավաքել, ձեռ ու ոտ ընկնել, ձեռքից ու ոտքից ընկնել, մատը մատին չտալ, մեծ-մեծ խոսել, մտքից հանել, պահարանից հանել, բարի աչք, բարի սիրտ, օձիքն ազատել, մարմանդ ջուր, սրտի խորքում, պանրի կարաս, մոռացության գիրկն ընկնել, մոր գիրկն ընկնել:

2. Դուրս գրել այն դարձվածքները, որոնք հանդիպում են տրված առածներում, ասացվածքներում, ասույթներում և թևավոր խոսքերում: (3 միավոր)

Աղքատի սիրտը բաց է լինում: Աստված, որ ուզում է մեկի տունը քանդել, առաջ խելքն է առնում: Գառը գայլին պահ չեն տա: Ինչ ուզում ես՝ ասա, նա իր էշն է քշում: Կարմիր կովը կաշին չի փոխի:

3. Կազմել 7 դարձվածք՝ յուրաքանչյուր սյունակից վերցնելով մեկական բառ: (3 միավոր)

երես	առնել
ձեռք	կոտրել
խելք	ծեծել
մեջք	լվանալ
ջուր	տալ
լեզու	ընկնել
աչք	թեթև

4. Հետևյալ դարձվածքների իմաստն արտահայտել մեկ բառով: (4 միավոր)

Ականջ անել, ահ ու դողի մեջ լինել, անուշ անել, անունը մրոտել, առյուծի սիրտ ունեցող, ասեղ մաշկող, կոտր ընկնել, մտքից հանել, ոգի առնել, ոտքի ելնել, տնազ անել:

Դարձվածաբանական սերտաճում, դարձվածաբանական միասնություն, դարձվածաբանական կապակցություն: (5 միավոր)

<u>Բ) (2-րդ ընթացիկ ստուգում</u>

ընթացիկ ստուգման տարբերակի նմուշ

1. Դուրս գրել դարձվածքները: (4 միավոր)

Վարազդուխտը կամենում էր Միհրներսեհի ականջին հասցնել որոշ բաներ նրա քրոջ միջոցով:

Տունուտեղ կդնեն ու կապրեն միմյանց սիրով երջանիկ, աշխարհի աղմուկ-աղաղակի դեմ ականջները փակ:

Քու հերն ու մերը թե որ ինձ չտան,

Արին կթափեմ ես գետի նման:

Նա տեսավ, որ Ավոյի գյուղամիջի մարդ լինելը տանը պակաս ձեռնտու չէ, քան եթե նա իր հետ հավասար լուծ քաշելու լինի:

Գողության համար նրա վրա են կարծիք տանում:

2. Տրված դարձվածքները տեղադրել նախադասությունների մեջ՝ անհրաժեշտության դեպքում ենթարկելով համապատասխան փոփոխությունների: (4 միավոր)

ա)Տասնինն տարեկան էի, գլուխս հազար ու մի ծրագրերով լիքը, _____:

բ) Կինը որ ամուսնու _____ ինչ ուզենա անել կտա նրան:

գ) Նրա համար իր կինը _____ էր, անբիծ մի էակ:

դ) Ծանրաշարժ ու ծանրամիտ էր Օհանի տղան, _____ :

ե) Աղջիկն ուղղակի նրա _____ և կհայտնի, որ ինքը արդեն հասունացած լինելով ոչ ոքի առաջ պարտավոր չէ հաշիվ տալ:

զ) Եվ Գագիկի _____ այսպիսի մի կատակ անել իր պապի հետ:

(խելքին փչել, վզին նստել, ոտքերն ամպոտ, խոսքը կտրել, ոսկորը պինդ, սուրբ սրբոց)

3. Առանձնացնել իմաստով մոտ հոմանիշ դարձվածքների 7 զույգ: (4 միավոր)

Մորփեոսի գիրկն ընկնել, հոգին հանել, սատանի կծիկ, բարակ մանող, սիրտն ահ ընկնել, կյանքը մաշել, հոգին ավանդել, ցամաք ձորի աղվես, կողի ընկնել, Եվայի զգեստով, արևը բաշխել, գորդյան հանգույց, աչքի որդը կոտրել, լեղին պատռվել, մորից մերկ, երկու ոտքը մեկ մաշիկի մեջ դնել:

4. Գրել հետևյալ դարձվածքների սկզբնաղբյուրները: (4 միավոր)

Դառը դատել՝ դատարկ նստել, ի խորոց սրտի, լինել՝ թե չլինել, կոտրած տաշտակի առաջ կանգնել, հացի խնդիր, Նազարի բախտ, Սոդոմ և Գոմոր, տերդ խնդա՝ Բաղդասար:

5. Հարցական դարձվածքներ: (4 միավոր)

14.4. Գնահատման չափանիշները[14].

- Տեսական գիտելիքները ստուգվում են գործնական պարապմունքների ընթացքում կատարված հարցումների, ինքնուրույն աշխատանքների և ստուգարքների միջոցով:
- Գործնական աշխատանքները՝ գումարային 40 միավոր՝ նվազագույնը 3 ստուգում:
- Ինքնուրույն աշխատանքը՝ երկու հարցում՝ 10-ական միավոր գնահատմամբ:

[14] Լրացվում է ըստ ամբիոնի /դասախոսի որոշման

«ՎԱՆԱՁՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳՐԻՉ

Մասնագիտություն՝ **011301.00.6 Ընդհանուր մանկավարժություն**
/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝ **011301.01.6 Տարրական մանկավարժություն և մեթոդիկա**
/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝ **մանկավարժության բակալավր**
/բակալավր, մագիստրատուրա/

Վանաձոր 2025

Առկա ուսուցման համակարգ

<table>
<tr><td>Դասընթացի թվանիշը, անվանումը</td><td colspan="4">ՀԼԳ/բ-053 - «Դարձվածաբանություն և բառարանագիտություն»</td></tr>
<tr><td>Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը</td><td colspan="4">2 կրեդիտ</td></tr>
<tr><td>Ուսումնառության տարի / կիսամյակ</td><td colspan="4">2-րդ տարի, 2-րդ կիսամյակ</td></tr>
<tr><td rowspan="4">Ժամերի բաշխումը</td><td rowspan="2">Լսարանային</td><td rowspan="2">28</td><td>Դասախոսություն</td><td>14</td></tr>
<tr><td>Գործնական աշխատանք</td><td>14</td></tr>
<tr><td>Ինքնուրույն</td><td colspan="3">32</td></tr>
<tr><td>Ընդամենը</td><td colspan="3">60</td></tr>
<tr><td>Ստուգման ձևը</td><td colspan="4">ստուգարք</td></tr>
<tr><td>Դասընթացի նպատակը</td><td colspan="4">Հարստացնել հայոց լեզվի դարձվածաբանությունից և բառարանագիտությունից ուսանողների գիտելիքները, կատարելագործել նրանց բանավոր և գրավոր խոսքի հմտությունները, ընդլայնել այն թեմաների շրջանակը, որտեղ նրանք կարող են արդյունավետ օգտագործել նշված առարկայի ուսումնասիրության արդյունքում ձեռք բերած գիտելիքները:</td></tr>
<tr><td>Դասընթացի վերջնարդյունքները</td><td colspan="4">Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.

Գիտելիք - Ծանոթ լինեն ժամանակակից հայերենի դարձվածքներին: Տեղյակ լինեն հայ բառարանագրության պատմությանը:

Հմտություն - Դարձվածքները տեղին օգտագործեն բանավոր և գրավոր խոսքում:

Կարողունակություն - Կարողանան ճիշտ բացատրել դարձվածաբանական միավորների իմաստը և կառուցվածքը, ստուգաբանեն դրանք:</td></tr>
</table>

Դասընթացի բովանդակությունը	Թեմա 1. Դարձվածաբանությունը իբրև լեզվաբանական գիտաճյուղ, նրա ուսումնասիրության առարկան:Դարձվածքների հարաբերությունը առածների, ասացվածքների, թևավոր խոսքերի հետ: Դարձվածք և բառակապակցություն: Դարձվածք և նախադասություն: Դարձվածք և բառ: Թեմա 2. Դարձվածքի առաջացումը: Դարձվածային տարբերակ: Դարձվածքների բազմիմաստությունը և համանունությունը: Դարձվածքների հոմանիշությունը: Թեմա 3. Դարձվածքների հականիշությունը: Դարձվածքների հարանունությունը: Դարձվածքների ստուգաբանությու- նը: Դարձվածքների կառուցվածքը: Թեմա 4. Դարձվածքների տեսակները՝ ըստ հիմնական բաղադրիչի խոսքիմասային պատկանելության: Դարձվածքների տեսակները՝ ըստ բաղադրիչների քանակի: Դարձվածքների իմաստաբանական կառուցվածքը: Դարձվածքների բաղարկությունը: Դարձվածքը և բառակազմությունը: Հարցական դարձվածքներ: Եղանակավորող դարձվածքներ: Թեմա 5. Դարձվածքների նմանակություն և հակադարձ նմանակություն: Երկանդամ դարձվածքների կառուցվածքային տիպերը: Թեմա 6. Եռանդամ դարձվածքների կառուցվածքային տիպերը: Քառանդամ դարձվածքների կառուցվածքային տիպերը: Դարձվածքների շարահյուսական առանձնահատկությունները: Թեմա 7. Բառարանագրություն: Բառարանների տեսակները: Թեմա 8. Հայ բառարանագրության պատմություն (5-20-րդ դարեր):
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	• Տեսական գիտելիքները ստուգվում են գործնական պարապմունքների ընթացքում կատարված հարցումների, ինքնուրույն աշխատանքների և ստուգարքների միջոցով: • Գործնական աշխատանքները՝ գումարային 40 միավոր՝ նվազագույնը 3 ստուգում: • Ինքնուրույն աշխատանքը՝ երկու հարցում՝ 10-ական միավոր գնահատմամբ:
Գրականություն	Պարտադիր 1. Սուքիասյան Ա.Մ., Ժամանակակից հայոց լեզու 2. Բեղիրյան Պ.Ս., Ժամանակակից հայերենի դարձվածաբանություն 3. Գասպարյան Գ.Կ., Հայ բառարանագրության պատմություն Լրացուցիչ 1. Բաղիկյան Խ.Գ., Ժամանակակից հայերենի դարձվածային միավորները 2. Սուքիասյան Ա.Մ., Գալստյան Ս.Ա., Հայերենի դարձվածաբանական բառարան